

*Working Papers
of the Department of Ecocommunication*

NR 15

*Adam Mickiewicz University
Faculty of Modern Languages and Literature
Department of Ecocommunication*

Poznań 2019

Ekologia współczesnej klasy szkolnej: klasa jako wielofunkcyjna przestrzeń symbiotyczno-synergiczna komunikacji ludzkiej - próba krótkiej charakterystyki

Stanisław Puppel

1. Wstęp

Klasa szkolna stanowi część kultury ludzkiej i jako taka stanowi wydzieloną specjalistyczną miniaturowych rozmiarów część globalnej przestrzeni komunikacyjnej. Powstała ewolucyjnie wraz z ukształtowaniem się złożonego społeczeństwa, zwłaszcza zachodniego, od najwcześniejszego starogreckiego 'Lykeionu' (Λυκείον) do dzisiejszej na wskroś nowoczesnej, nasyconej technologią multimedialną i multifunkcyjnej sali wykładowej. Jest ona zatem bardzo ważnym elementem rozwiniętego współczesnego ekosystemu człowieka, w którym zachodzą skomplikowane procesy należące do szeroko pojętej 'ekologii człowieka'. Do procesów tych należą takie jak: transfer wiedzy o nośniku ziemskim i człowieku jako użytkowniku i beneficjencie tegoż nośnika, tworzenie, utrzymywanie i konserwacja poza krewniaczych więzi społecznych, utrzymywanie, rozwój i konserwacja języka jako systemu informacyjno-komunikacyjnego w obrębie gatunku ludzkiego (*Homo sapiens sapiens*), czy prowadzenie całego bogactwa różnorodnych interakcji międzyosobowych, także z użyciem najnowszych technologii zapisywania i przenoszenia dźwięku i obrazu. Możemy uznać zatem, że współczesna klasa szkolna stanowi swojego rodzaju przestrzeń wspólnotową (ang. *commonwealth*) przeznaczoną do prowadzenia określonych typów zachowań, które wszakże jak w soczewce skupiają wszystkie podstawowe postawy i typy zachowań ludzkich. Można ją zatem w tym względzie uznać za namiastkę 'globalnej przestrzeni komunikacyjnej' (ang. *universal communication space*, zob. Puppel, 2004). Ponadto ze względu na swoje mikro rozmiary stanowi dość wygodny obiekt do opisu i prowadzenia obserwacji, które niejako *per analogiam*, odnieść możemy właśnie do globalnej przestrzeni komunikacyjnej człowieka. Esej niniejszy stanowi próbę krótkiego scharakteryzowania klasy jako wielofunkcyjnej przestrzeni o charakterze synergicznym, zatem przedstawiającej szczególny typ przestrzeni, w której w mikro skali mają miejsce działania istotne dla całościowego funkcjonowania ekosystemu człowieka.

2. Klasa jako wspólnota zasobów

Rzeczywistą klasę szkolną można uznać za swoistą wspólnotę zasobów cząstkowych, a więc przede wszystkim zasobów ludzkich (nauczyciele i uczniowie) oraz dostępnych człowiekowi elementów zgromadzonego w klasie określonego materialnego stanu posiadania. Tak więc do wspólnoty zasobów współczesnej klasy szkolnej, zaliczyć można następujące zasoby cząstkowe:

- zasoby ludzkie
- zasoby przestrzeni
- zasoby czasu
- zasoby materiałowo-technologiczne.

Zasoby ludzkie w klasie stanowią warunek podstawowy dla jej istnienia. Rozumie się przez nie określoną wspólnotę, a więc wszystkie te osoby, które uzyskują mniej lub bardziej długotrwałą i społecznie usankcjonowaną ‘licencję’ na przebywanie w niej w celu przeprowadzenia w jej fizycznych granicach określonych, społecznie zamówionych działań o charakterze informacyjno-komunikacyjnym. Podstawowe działania zamówione społecznie możemy określić tradycyjnym mianem ‘nauczania’ oddanego w ‘licencję’ nauczycielom i ich wspólnocie oraz ‘uczenia się’ oddanego w ‘licencję’ uczniom i ich wspólnocie. Do zasobów ludzkich w klasie włączyć także należy osoby, którym powierza się czynności administracyjno-techniczne (uzupełniający personel administracyjno-techniczny) typu ‘przekaz informacji logistycznej’, ‘dozór techniczny’ lub ‘prowadzenie napraw’ oraz dodatkowo osoby opiekunów (rodziców, członków rodzin, etc.), którym powierza się uzupełniające czynności o charakterze szerokiej ‘współpracy’ z nauczycielami lub czynność ‘wymiany informacji o postępach w nauce’, zwłaszcza w odniesieniu do najmłodszych uczestników procesu nauczania-uczenia się. We wszystkich tych przypadkach mamy do czynienia ze zróżnicowaną działalnością informacyjno-komunikacyjną odbywaną za pomocą określonych zasobów językowo-komunikacyjnych, która to działalność ma pierwszorzędne znaczenie dla tężyzny danego języka naturalnego (w sprawie tężyzny języka naturalnego, zob. Puppel, 2017).

Zasoby przestrzeni w klasie odnoszą się do niezmiennych, fizycznych (zamkniętych) wymiarów klasy jako wycinka trójwymiarowej przestrzeni jako takiej, a więc długości, szerokości i wysokości pomieszczenia oraz oświetlenia (naturalnego i sztucznego), a także możliwości umieszczenia w niej wszelakich obiektów w postaci mebli, ławek, krzeseł, instalacji, obrazów, wykresów, sprzętu, etc.

Zasoby czasu w klasie odnoszą się do społecznie usankcjonowanych powtarzalnych określonych jednostek czasowych przeznaczonych do przeprowadzenia różnorodnych społecznie zamówionych działań informacyjno-komunikacyjnych, takich jak zajęcia szkolne, zebrania, przerwy, etc.

Zasoby materiałowo-technologiczne związane są ściśle z niezmiennymi zasobami przestrzeni i obejmują wszystkie obiekty, które w danej przestrzeni szkolnej można розміścić i których charakter jest również sankcjonowany i zamówiony społecznie (meble, wszelkie instalacje, sprzęt komputerowy wraz z otoczeniem, książki, obrazy, wykresy, mapy, fotografie, etc.). Spojrzenie na klasę jako na swoisty 'pojemnik na zasoby materiałowo-technologiczne', przy czym wymienione powyżej zasoby mają charakter wyraźnie uniwersalny i jednocześnie wysoce zmienny, pozwala na scharakteryzowanie współczesnej klasy jako określonego 'techno-systemu' (zob. np. Bakshi i in., 2015; Allan i in., 2018), a więc złożonego systemu zasobów sztucznych (materiały i technologie) stworzonego przez wspólnotę ludzką. Współczesna klasa może być zatem dodatkowo potraktowana jako swoista 'arena', w obrębie której mają miejsce - w skali mikro - ważne dla całego ekosystemu ziemskiego, w tym ekosystemu człowieka, działania człowieka o charakterze informacyjno-komunikacyjnym z użyciem mniej lub bardziej zaawansowanego technu-systemu. W odniesieniu do ekosystemu ziemskiego i będącego jego częścią ekosystemu człowieka działania te mogą mieć na celu zarówno wzbudzenie wśród uczniów szacunku dla Ziemi jako nośnika wszelkiego życia jak i szacunku dla pojedynczego człowieka w ramach szeroko pojętego programu budowania 'ludzkiego dobrostanu'.

3. Klasa jako arena dla współpracy ekosystemu człowieka i technu-systemów

Trzeba na początku stwierdzić z całą wyrazistością, że technu-systemy nie stanowią ekosystemów tak jak stanowią je różne ekosystemy naturalne (np. ekosystem leśny, ekosystem morski, ekosystem bagienny, pustynny, ekosystem człowieka, etc.). W tych ostatnich mamy do czynienia z procesami w obrębie biocenozy, takimi jak chociażby funkcjonowanie sieci pokarmowych i krążenie materii w przyrodzie (zob. np. Mackenzie i in., 2001). Tymczasem technu-systemy nie stanowią części naturalnych ekosystemów. Są natomiast systemami budowanymi i niejako 'wysiewanymi' przez człowieka w całej sieci ludzkiej (ang. *human network*) i tym samym dodawanymi/wstawianymi do niej i tę sieć wzmacniającymi. Zatem w obrębie klasy mogą zaistnieć określone relacje pomiędzy

klasowym zasobem ludzkim (nauczyciele i uczniowie) i techno-systemem. Mogą one przybrać następujący charakter:

- (1) system jednolity (homogeniczny), tj. oparty wyłącznie na zasobie ludzkim (tj. w klasie zredukowanej tylko do trójwymiaru przestrzennego są tylko nauczyciele i uczniowie, przy czym jest to w chwili obecnej możliwość raczej trudna do wyobrażenia)
- (2) system hybrydowy minimalny, w którym przeważa zasób ludzki i gdzie wspomagający techno-system jest obecny w minimalnym stopniu (np. stoły, krzesła, tablica i kreda, mapa, jakiś wykres, etc., jak pokazuje to zdjęcie poniżej),

Fot. 1

Fotografia ukazuje system hybrydowy minimalny klasy

- (3) system hybrydowy maksymalny, w którym przestrzeń klasy nasycona jest różnymi elementami techno-systemu (jak ukazuje to fotografia zamieszczona poniżej).

Fot. 2

Fotografia ukazuje system hybrydowy maksymalny klasy

Obecność techno-systemu, czy to w stopniu minimalnym czy maksymalnym, w przestrzeni klasy zawsze wprowadza problem współpracy zasobu ludzkiego i obecnych w niej techno-systemów, a więc problem zaistnienia odpowiedniej hybrydowej synergii tychże. Przy czym synergia ta nie wynika z ‘działań’ samego techno-systemu, który ‘domaga się’ takiej synergii, gdyż jest w swej naturze raczej statyczny (by nie użyć terminu ‘martwy’). Synergia ta ma zatem charakter kontrolowanej symbiotycznej współpracy człowieka z technologią. Ma ona tutaj wartość nie tylko instruktażową wynikającą z realizacji szkolnego *curriculum*, ale ma także wartość projekcyjną, tj. sygnalizuje uczniom synergii człowiek-technologia w nowopowstałej i ciągle rosnącej swoistej ‘niszy styku/łącza’ (ang. *interface niche*), która będzie determinować (i już determinuje) przyszłe synergii zawodowe uczniów na osi człowiek-techno-system, a więc po ich wyjściu z instytucji szkolnej w dojrzałe życie zawodowe, gdzie nisza ta nabiera wielkiego znaczenia.

Trzeba także w tym punkcie dodać, że synergia ta ma istotne znaczenie dla utrzymywania tężyzny danego języka naturalnego i jego przeżywalności, przy czym relacja synergetyczno-symbiotyczna, o której mowa, ma charakter relacji wprost

proporcjonalnej, którą można wyrazić za pomocą następującej współzależności: "im więcej techno-systemu w klasie i im silniejsza jest nisza styku/łącza, tym większa możliwość uzyskania zwiększonego stopnia tężyzny danego języka naturalnego". Zainstalowany bowiem w klasie techno-system niejako wymusza na obecnych w przestrzeni klasy uczestnikach interakcji szkolnych (nauczycielach i uczniach) symbiotyczno-synergetyczny *modus vivendi et operandi*. Polega on na wykonywaniu dwóch typów operacji werbalnych: (a) operacji werbalnych dotyczących obsługi techno-systemu w połączeniu z (b) operacjami werbalnymi dotyczącymi omawianego w ramach szkolnego *curriculum* zagadnienia. W ten sposób klasa szkolna staje się także miejscem symbiozy i synergii techno-systemu z zasobami językowo-komunikacyjnymi osób w niej przebywających (zob. np. Flach i in., 1995). Jest też miejscem, w którym powstaje w skali mikro i wykorzystywany jest poszerzony - tym samym zróżnicowany - wymiar działań informacyjno-komunikacyjnych człowieka (ang. *augmented and diversified dimension*). Możemy na koniec stwierdzić, że klasa szkolna ma swoje ważne miejsce w ekologii języka i komunikacji, jest bowiem miejscem o niezwykle znaczeniu dla utrzymywania tężyzny języka naturalnego.

Bibliografia:

- Allan, B.M., D.G. Nimmo, D. Ierodionou, J. VanDerWal, L.P. Koh i E.G. Ritchie. 2018. "Futurecasting ecological research: the rise of technoecology". **ECOSPHERE**. (May 2018). Vol. 9.5. Artykuł e02163. 1-11.
- Bakshi, B.R., G. Ziv i M.D. Lepech. 2015. "Techno-ecological synergy: a framework for sustainable engineering". **Environmental Science and Technology Letters**. 49.3. 1752-1760.
- Flach, J.M., P.A. Hancock, J. Caird i K.J. Vicente. 1995. **Global perspectives on the ecology of human-machine systems**. Boca Raton, FL: CRC Press. Taylor and Francis Group.
- Henderson, Z.P. 1995. "Renewing our social fabric". **Human Ecology** 23.1. 16-19.
- Mackenzie, A., A.S. Ball i S.R. Virdee. 2001. **Instant notes in ecology**. New York: Taylor and Francis.
- Puppel, S. 2004. "An outline of a domain-resource-agent-access-management (DRAAM) model of human communication: towards an ecology of human communication". Poznań: Adam Mickiewicz University, Department of Ecocommunication. Electronic Journal **Oikeios Logos** 1. 1-27.
- Puppel, S. 2017. **ECOLI[S]². Essays and notes on ecolinguistics synergy and synthesis. Scripta de Communicatione Posnaniensi**. Seria: Prace Naukowe Katedry Ekokomunikacji UAM. Tom VIII.